

18.9.2012

Dnro 1188/4/12

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

ASUMISPALVELUJA KOSKEVA PÄÄTÖKSENTEKO JA LASTENSUOJELULAIN MUKAINEN VELVOLLISUUS ASUMISEN JÄRJESTÄMISEEN

1 KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään Helsingin kaupungin menettelyä asukasvalintaa koskevassa asiassa. Hän kertoi olleensa ilman vakituista asuntoa vuoden 2009 lokakuusta lähtien. Kantelijan mukaan hänet oli kaupungin asuntojonossa luokiteltu erittäin kiireellisessä asunnon tarpeessa olevaksi asunnonhakijaksi. Hän oli myös saanut sosiaalivirastosta vuokravakuuden sekä puoltolausunnon asunnon saamiseksi, mutta niilläkään ei ollut mitään vaikutusta. Kantelija kertoi, että asunnottomuuden takia hänen sijaishuollossa olevien lastensa tapaaminen oli hankalaa ja että hän tapasi heitä äitinsä asunnossa.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta saatiin sosiaalipalvelupäällikön selvitys sekä Helsingin sosiaaliviraston ja kiinteistöviraston asunto-osaston lausunnot. Selvitys sekä lausunnot liitetään oheen. Lisäksi sosiaalipalvelupäälliköltä saatiin lisäselvitys sähköpostitse 11.9.2012.

Helsingin kaupungin asunto-osaston lausunnon mukaan ja siitä tarkemmin ilmenevästi kantelija oli asunnontarveluokituksessa luokiteltu erittäin kiireelliseksi asunnonhakijaksi. Lausunnon mukaan asunto-osasto tekee yhteistyötä sosiaaliviraston lastensuojelun kanssa silloin, kun lastensuojelun tarve johtuu puutteellisista asumisololoista. Lausunnossa todetaan, että tässä tapauksessa ei ollut kyse lastensuojelulain 35 §:ssä tarkoitettusta tilanteesta, vaan kantelijan lapset olivat sijoitettuna jo ennen kantelijan asunnottomuutta.

Sosiaaliviraston selvityksessä todetaan, että sosiaalihuoltolain 17 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan kunnan on huolehdittava asumispalvelujen järjestämisestä. Mainitun lain 22 §:n mukaan asumispalveluilla tarkoitetaan palvelu- ja tukiasumisen järjestämistä. Lain 23 §:n mukaan asumispalveluja annetaan henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee apua tai tukea asunnon tai asumisensa järjestämisessä.

Sosiaaliviraston selvityksen mukaan mikäli henkilöllä ei ole tuen tarvetta, hänelle ei järjestetä asumisen tuen kautta asuntoa, vaan asuntoa on haettava Helsingin kaupungin asunto-osastolta tai vapailta markkinoilta. Tuetun asumisen hakemus sen sijaan käsitellään asumisen tuen SAS-kokouksessa, jossa henkilön asumisen tasopäätös tehdään.

Edelleen selvityksen mukaan kantelija oli käynyt asumisen tuen haastattelussa ja hänen hakemuksensa oli heinäkuussa 2011 käsitelty asumisen tuen SAS-kokouksessa. Kantelijan tasopäätös oli ollut tukiasuminen ja hänet oli laitettu asumisen tuen solutukiasuntojonoon. Kantelija oli ollut tyytymätön päätökseen ja toivonut pääsevänsä itsenäisten pientasuntojen jonoon. Tästä syystä asia oli otettu elokuussa 2011 SAS-uusintakäsittelyyn, jossa oli päädytty pitämään tasopäätös ennallaan. Selvityksen mukaan tukiasuntoa jonotti selvityksen antamishetkellä 20.4.2012 55 henkilöä, joista kantelija oli naisten jonon ensimmäinen.

Sosiaaliviraston näkemyksen mukaan lastensuojelulain 35 §:n mukainen tuki edellyttää, että henkilö suoriutuu itsenäisesti asumisesta, eikä ole tuetun asumisen tarpeessa. Selvityksessä katsotaan, että tässä tapauksessa lastensuojelulain mukainen tuki asumiseen ei ollut ajankohtainen, vaan ensisijaista oli kantelijan itsenäisen asumisen tukeminen.

3

RATKAISU

3.1

Oikeusohjeet

Perustuslain 19 §:n 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen ratkaistavaksi. Oikeus saada perusteltu päätös sekä muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Perustuslain 22 § velvoittaa julkista valtaa turvaamaan perusoikeuksien käytännön toteutuminen.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata eikä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Lainkohdan 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkielensä ja kulttuuritaustansa.

Sosiaalihuollon asiakaslain 6 §:n mukaan sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen.

Sosiaalihuoltolain 39 §:n mukaan sosiaalihuoltoa on ensisijaisesti toteutettava sellaisin toimintamuodoin, jotka mahdollistavat itsenäisen asumisen sekä luovat taloudelliset ja muut edellytykset selviytyä omatoimisesti päivittäisistä toiminnoista. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on yksilön ja perheen ongelmat otettava huomioon siten, että toimenpiteet niiden ratkaisemiseksi yhteensovitetaan.

Lastensuojelulain 35 §:n mukaan kun lastensuojelun tarve oleelliselta osin johtuu riittämättömästä toimeentulosta, puutteellisista asumisoloihin tai asunnon puuttumisesta tai kun mainitut seikat ovat oleellisena esteenä lapsen ja perheen kuntoutumiselle, kunnan on viivytyksettä järjestettävä riittävä taloudellinen tuki sekä korjattava asumisoloihin liittyvät puutteet tai järjestettävä tarpeen mukainen asunto.

3.2 Arviointi

Minulla ei oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnassa ole mahdollisuutta ottaa kantaa kantelijan asumistarpeeseen, hänen asumisessa mahdollisesti tarvitsemansa tuen tasoon tahi kantelijan lasten sijaishuollon tarpeeseen. En voi myöskään toimivaltani puitteissa antaa viranomaisille ohjeita tai määräyksiä siitä, kuinka näiden tulisi menetellä toimivaltaansa kuuluvissa asioissa. Totean kuitenkin seuraavaa.

Helsingin kaupungilta saatujen selvitysten mukaan kantelijan kohdalla ei ole ollut kyse edellä mainitussa lastensuojelulain 35 §:ssä tarkoitettusta tilanteesta, koska lasten huostaanotot ovat tapahtuneet jo aiempina vuosina, eikä lastensuojelulain mukainen tuki asumiseen ole näin ollut ajankohtainen.

Asunnon tarpeen arviointi

Lastensuojelulain 47 §:n 1 momentin mukaan huostaanotto on voimassa toistaiseksi. Kun lain mukaista huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole, tulee toimivaltaisen viranhaltijan tehdä päätös huostassapidon lopettamisesta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Oikeuskirjallisuudessa (ks. Rätty, Tapio: Lastensuojelulaki - käytäntö ja soveltaminen. Helsinki 2012., s. 397) on todettu, että huostassapito on lopetettava heti, kun huostassapidon ja sijaishuollon tarvetta ei enää ole. [Sosiaalihuollosta vastaavalla] toimielimellä itsellään on velvollisuus pyrkiä tähän päämäärään, perheen jälleenyhdistämiseen, arvioimalla muun muassa huostaanoton aikana vanhemmille tehtävässä asiakassuunnitelmassa, minkälaisia tukitoimia ja palveluja vanhemmille voidaan järjestää silmällä pitäen nimenomaan perheen jälleenyhdistämispäämäärää.

Lisäksi lastensuojelulain 54 §:n 1 momentin mukaan sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisarusiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä vastaanottamalla vieraita tai vierailemalla sijaishuoltoapaikan ulkopuolella sekä pitää heihin muuten yhteyttä käyttämällä puhelinta tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä taikka muita lähetyksiä. Säännöksen 2 momentin mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen ja lapsen sijaishuoltoapaikan on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiansa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa.

Saamastani selvityksestä ei ilmene, onko kantelijan asuntoasiaa Helsingin kaupungissa käsiteltäessä kokonaisuutena huomioitu nämä edellä mainitut lastensuojelulain säännökset. Mielestäni mainittuja säännöksiä voidaan yhdessä tulkita niin, että mikäli vanhemman asunnottomuus tai puutteelliset asuinolosuhteet vaikeuttavat sijaishuollossa olevan lapsen yhteydenpito-oikeuden toteutumista tai mikäli ne ovat lapsen huostassapidon lakkaamisen esteenä, kunnan on pyrittävä kaikkiin keinoin järjestämään tarpeen mukainen asunto tai korjaamaan asuinolosuhteissa olevia puutteita.

Kuten edellä on todettu, en voi yksityiskohtaisesti ottaa kantaa siihen, tulisiko Helsingin kaupungin myöntää kantelijalle hänen hakemansa asunto. Kiinnitän kuitenkin Helsingin kaupungin huomiota edellä esiin tuomiini näkökohtiin.

Oikeus saada perusteltu päätös

Kuten edellä on esitetty, velvollisuudesta tehdä päätös sosiaalihuoltoa koskevassa asiassa on säädetty sosiaalihuollon asiakaslaissa. Myös suullisiin hakemuksiin on annettava päätös, mikäli viranomaisen on suostunut asian suulliseen vireillepanoon. Hallintolain 43 - 48 §:ssä säädetään hallintopäätöksen muodosta ja sisällöstä. Säännösten mukaan päätös on annettava kirjallisesti, se on perusteltava ja siitä on käytävä ilmi, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun. Jos päätöksestä ei saa valittaa, tämä on mainittava päätöksessä.

Saadusta selvityksestä ei ilmene, että kantelijalle olisi annettu tukiasumisen tasopäätöstä koskevassa asiassa kirjallinen, perusteltu ja valituskelpoinen päätös. Mielestäni päätöksen tekeminen olisi kuitenkin ollut perusteltua. Näin kantelija olisi niin halutessaan voinut hakea muutosta päätökseen ja siten saattaa muutoksenhakuelimen arvioitavaksi tässä kantelussa esiin tuomansa näkökohdat asumistarpeestaan.

Sosiaalipalvelupäälliköltä saadun tiedon mukaan Helsingin sosiaalivirastossa ei tasopäätöksistä ole tehty kirjallisia valituskelpoisia päätöksiä. Hänen mukaansa sosiaalivirastossa ollaan aloittamassa valituskelpoisten päätösten tekeminen näissä asioissa mahdollisimman pikaisesti. Näin ollen asia ei anna puoleltani aihetta muuhun kuin että saatan käsitykseni tältä osin Helsingin sosiaaliviraston tietoon.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsitykset Helsingin sosiaaliviraston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös Helsingin asuntoasiainosaston tietoon.